

pdf genereret den : 28/5-2008

31. Skrifter til Forsvar for Dve Høegh-Guldberg.

- a) Et Par Ord om D. Høegh-Guldberg, helliget Sandhed og Retfærdighed, af Chr. Høegh-Guldberg, hans Son. Odense 1841. 34 S. 8.
- b) Nok et Par Ord om D. Høegh-Guldberg; af Chr. Høegh-Guldberg, hans Son. Odense 1841. 44 S. 8.
- c) Bemærkninger i Anledning af Hr. C. Plougs Artikel i *Fædrelandet* No. 642—649, om Dve Høegh-Guldberg som Statsmand, af Dr. C. Paludan-Müller. Odense 1841. 40 S. 8.
- d) Sendschreiben an den Herrn F. C. Schloffer, Geh. Rath und Prof. der Geschichte zu Heidelberg, von Dr. J. E. A. Kolderup-Rosenvinge. Kopenh. 1843. 34 S. 8.

Disse Smaafrifter have i vor Literatur en ikke almindelig Mærkværdighed. Det hører til Sielenedererne i denne, at en historisk Personlighed, især fra en Tid, der endnu ligger os saa nær, giver Anledning til alvorlig videnskabelig Kritik og Polemik. Enhver veed, hvor forsømt den biographiske Deel af vor Historie er, særdeles den nyere. Havde Dve Guldberg i Frankrige, England, Sverrige, Tydskland, været en saa betydende Mand, som han blev i Danmark, da havde man for længe siden vidst langt mere om ham, end vi endnu vide; og hans Charakter, hans Tænkemaade og Handlinger havde ikke funnet blive Gienstand for saa eensidige, vakkende og svagt underbyggede, eller saa ubegribeligt letfærdige og mod Sandhedskjærlighed ligegyldige Angreb, som de ere, mod hvilke de ovenfor nævnte Skrifter have taget Guldberg i Forsvar. I saa Fald er Angrebet af den sidst nævnte Art det mærkeligste, da det udgaaer fra en af Tydsklands kærdeste og navnfundigste Historie-

skrivere, og findes i en Bog (Schlossers's Geschichte des 18ten Jahrh. III. Bd. 1. Abthl.), der horer til den aandrige Forfatters betydeligste og, af flere Grunde, med det største Bisfald optagne Værk. Naar nu en Mand, som Schlosser, agter historisk Sandhed saa lidt, der hvor den vedkommer Danmark og danske historiske Charakterer, at han allene efter en bekendt panegyrist Biographie af Struense, og efter Falkenskiolds partiske og noget apokryphiske Memoirer, laver sin Mening og Dom om Begivenhederne i Danmark fra 1770 til 1784, og sin Charakteristik af de to Antipoder, Struense og Guldberg: da ville vi mindre undres over det Stiepe og Falske i hans Synsmaade, end over den uanstændige Maade, hvorpaa han med lave, haanende og frænkende Prædicater belægger en Mand, om hvis hele Charakter, Stilling, Virken og Handlinger, han er saa uvidende, som Schlosser er det om Guldbergs. Det første forundrer os, som sagt mindre; thi hvorledes og hvorfor skulde vel Geheimeraad Schlosser i Heidelberg domme rigtigere og retfærdigere over en dansk Statsmand, end Historikere og Publicister i dennes eget Fædreland? — Desværre har Guldberg endog selv, ved den daarlige Grille, at lade sine vigtigste Papirer tilintetgøre efter sin Død, bidraget ikke lidt til uklare Meninger og ugunstige Domme om hans Færd og Virken som Statsmand, saavel som om hans personlige Charakter. At ville, som tildeels i denne Strid er gjort, strengt adskille begge, gaaer ikke an. Statsmanden er ikke meer end Menneske; hans politiske Evner, Genie og Talenter, ere vist nok ikke altid i lige Grad underkastede Indflydelse og Paavirkning af hans menneskelige Charakter, med dens Egenheder, Lidenstaber, Svagheder, Feil eller Laster. Men Statsmanden er ikke, som Kunstneren, Digteren, den speculative Philosoph eller Physiker, henviist til den ideale Sphære, men til Handlingens, det active Livs største og videste Kreds. Handlinger ere den opvorne, umodne eller modnede Sæd, der fremspirede af Ideer, fødte og fostrede af Mandens Evne og Villie; og Betingelsen for disses Kraft og Retning ligger i Charakteren. — Hos de to, her omhandlede Personer, der have spillet en historisk Rolle i den danske Stat, ligger i Eærdeleshed Struenses Charakter aaben for Dagen i hans

hele politiske Liv og Virken, fordi vi tilstrækkeligt kiende hiin og kunne sammenligne den med hans Færd og Handlinger. En sandfelig, vellystig, letsindig, hierteløs og feig Træl af Videnskab, Ergierrighed og Nybelsesyge, brugte forbryderiske Midler til at gjøre sig til Herre over en sindsvækket Regent; over en ung, uheldig, sit Kion og sin Hoihed glemmende Fyrstinde; over et Land, hvis Sprog og Eggenhed han ikke kiendte; over en Nation, som han hovmodigt foragtede, og som han vilde danne efter sit eget Billede, til Slave af den materielle, sandfelige Egoisme under en østerlandsk Bizir-Regiering. Vi behøve ikke at dvæle længere ved Træl, som den frisindede, uafhængige, i alle den Tids historiske Forhold og Arcana indviede Suhm, allerede 1772, eller kort efter Struenses Katastrophe, har udfattet af den styrkede Magthaver. — Det var Medlidenshed med den i hans Fald og Brode indvilede Dronnings Ulykke — og det var den i Danmark uhorste blodige Strengthed, hvormed man ikke blot lod den straffende Dom udføre over ham selv, men over en næsten brodefri Medvider — som Struense, i de første Decennier efter hans Hensrettelse skyldte en hyppig Tendens til at see hans Brode, hans Krænkelse af borgerlige og statsretlige Love, i et mildere Lys. Det 1784 indtraadte Regentstiftet bidrog meget til, at Historien maatte tie, eller tale med stor Barsomhed, naar det gialdt Forholdene i 1770 og 1771. Derpaa fulgte den franske Revolution, Frihedskrusen, og i Danmark en næsten demokratisk-liberal Regiering under en absolut-monarkisk Fyrste; endelig, efter det Napoleonske Militairdespotie og en usikker Reaction, den nye Julii-Revolutionens Omvæltning af Idernes Rige, og de materielle Interessers Verdensherredomme. Struense, forhen i det høieste beklaget, som man beklager den letsindige, af Lykken henrevne og overmodige Forbryder, blev nu ophøiet til en politisk Martyr. Han var fra dette Synspunkt i det høieste en Martyr for den Pressefrihed, som han vilde sætte ved Siden af sin despotiske Minister-Regiering. Det gif ham som Trolldmandens Lærling, der ikke havde Ordet og Magten til at standse den Vandstrøm, han nok kunde løslade. Pressens utoilede Frækhed, som Struense ikke kunde tæmme, da han engang havde aabnet dens Sluser, bortstyllede enhver Levning af Frygt for hans

Magt; og bidrog meer end nogen anden Grund til at fremkynde hans Undergang. Katastrophen var i det mindste hverken bleven saa hurtig, saa afgjorende, eller saa blodig, naar ikke den uerfarne Statsdoctor, der hverken havde studeret Macchiavelli's Skrift eller Richelieus Historie, havde givet Folkemeningen, som han indtil den yderste Grad ophidsede imod sig, mere Lust, end den neppe nogentid i en vel ordnet Stat taaler. Han gik tilveirs i Storm med en Montgolfiere; og i Stedet for at dæmpe Ilden under sin Ballon, lod han den blusse i de vildeste Luer. Bemærkede han snart sin daarlige Ubesindighed, og vilde gierne have slukket Branden, som han selv havde tændt; men det var for sildigt.

Langt anderledes er det med Guldberg, som, foruden sine Grundsætninger, sin Charakter og Tænkemaade, havde en lærerig Advarsel i sin Forgænger, og desuden den heldige Stilling, at kunne benytte baade det Døde og det Gode, som Struense havde virket. Men anderledes ere ogsaa Vilkaarene for den, der vil bedømme den forsmænte i hans politiske Rolle. Hvad Struense var, hvad han vilde og handlede, ligger i det klareste, factiske Lys. Ikke et eneste Ord i Suhms Skildring af Hovedtrækkene i hans Charakter som Menneſte og Statsmand, er afbevist ved den Biographie, hvormed en confus og partist Skribent, der hverken som Jurist, Litteratus eller Historiker forstod at bruge det Talent, han besad, eller vinde Agtelse som Tænkter, Forfatter eller Borger, har anvendt usædvanlig Flid og Arbeidsomhed paa at staafe Struense historisk og borgerlig Uresoppreisning. Han kunde dog ikke engang udrette, hvad han vel især vilde; nemlig bevise, at Proceduren mod den for Høiforræderi anklagede Minister ikke fortes paa en lovlig og rets-gyldig Maade. Men Dr. Høst har dog viist de danske Historikere en betydelig Tjeneste, ved at samle Materialierne til den struenseske Periodes Historie med berømmelig Flid, og saamegen Noiagtighed og Paalidelighed, som hos ham var muelig. Hvor høiligen maatte man ønske, at Nogen havde villet og kunnet gjøre det samme for Guldberg!

Men her ligger endnu Knuden. Den, der, som en af vore Dages mest bekendte Publicister og politiske Journalister fra den yderste venstre Sider, lægger an paa at laste og forkleine

Guldberg som Statsmand, ligesaa vel som den, der med retfærdige og lovlige Raaben vil forsvare ham, maae lige fuldt bekiende: at de maae optage Sagen til Doms efter utilstrækkelige, mangelfulde, ureviderede, vilkaarligt supplerede, eller urigtigt fortolkede og refererede Acter. Det er bekiendt nok, at Ingen hidtil har sagt eller kunnet sige os, hvilken eller hvor stor Deel, Guldberg havde i det ham tillagte Ministerium. Hvorledes skulde dette ogsaa være mueligt, da nogle af de allerførste originale Kilder til at kiende Guldbergs Deeltagelse i Cabinetsregieringen fra 1772 til 1784, eller Raaden hvorpaa han deeltog i dennes Udøvelse, ere de i dette Tidsskrifts 4de Bind bekiendtgjorte saa Breve fra hiin Periode? — Disse vise os ham dog egentlig kun som Cabinetssecretair med betydelig Indflydelse; ingenlunde som Premierminister. Til en saadan Stilling, eller til dens Magt og Virken, troe vi overhovedet, at Guldberg hverken havde Natur eller Talent.

En Yttring i den danske Folkcalender for 1841, S. 122, hvor Guldberg var kaldet „herksesyg, stridig og smaaligt angstelig“, og tillige „Sjælen i Juliane Maries Regimente“, har fremkaldt det første af de ovenfor opregnede Skrifter. Dette er i flere Henseender mærkeligt, da det meddeler ikke saa interessejanie og paalidelige Træk til D. Guldbergs Biographie og personlige Charakteristik, og nogle Bidrag til at danne en rigtigere Anskuelse af hans Grundsætninger og Virken som Statsmand. Men det er tillige strevet i en Stiil og et Foredrag, som ved sin eiendommelige Charakter og Friskhed vidner om det naturlige Talent hos en Forfatter, hvis Kald har været at føre Sværdet, ikke Pennen, og som i sin anseelige Stilling, med Aarenes Bægt, og i et Forsvar af sin uskaansomt angrebne Fader, dog har bevaret en Moderation, Værdighed og Anstand i Tonen, der drager den upartiske Læser over paa hans Side, og betydeligt forstærker Forsvarets Virkning. Det havde imidlertid til Folge, at Angrebets Dphavsmand fandt sig foranlediget til et Forsøg paa, i en Skildring af „Dve Høegh-Guldberg som Statsmand“ at motivere sin Dom over hans Charakter. Hr. Ploug har, som øvet Journalist, leveret en Artikel, der baade var piquant nok, og i sin Materie og Sammen-

satning ikke uden en vis Nyhed; saaledes at den passede vel for et Dagblad, hvor man svoger mere om disse Egenstaber, end om historisk Grundighed, Paalidelighed og Visshed. Den Maade, hvorpaa han imidlertid til Slutning saa at sige selv skræber sin Fremstilling disse Egenstaber, erklærer den for overflødig, og forsvarer Partistheden, under Navn af „det meer eller mindre gyldige subjective Element, som ethvert historisk, (ikke blot annalistisk) Arbejde“ maa besidde: maatte allerede betage hans Skildring af Guldberg som Statsmand næsten al Credit; i det han overlater endog til „Historicus Dyrkere“, (saaledes ei engang Kiendere) at afgjøre Graden i hiin subjektive Gyldighed og i Skildringens Eenfaldighed. Det var ikke blot en „Dyrker“ eller Kiender af Historien, men en lærd Kritiker, som, i det under h. anførte Skrift, har blottet den værgeløse Tilstand, hvori Hr. Ploug, i sit historisk-motiverede Angreb paa Guldberg, har sat sig, naar han tilstaaer: selv ikke at være sig bevidst, hvormegen Gyldighed hans vedgaaede subjective Dom over Statsmanden har. Vi kunne da vel være enige med Dr. Paludan-Müller i, at D. Guldbergs Antagonist „ganske har brudt Braadden af sin Dadel, og jaget Dunsten af sin Virak bort“; men vi kunne knap tilstaae ham, med Hr. Paludan-Müller, Udkomst til „Advocatens“ Plads. I det mindste vil dog ingen klo og Actor med en saa naiv Dyrktighed selv vække Tvivl om sin Paastands Gyldighed — der maa bygges, ikke paa Mening og Lykke, men paa Retsgrunde og Beviser. Denne Gyldighed svinder ogsaa mere og mere, naar vi læse den kritiske Udvikling af alt det svage i den Underbygning, hvorpaa Hr. Plougs Deduction hviler; thi den har intet andet at støtte sig paa, end almindelig bekendte nyere Compilationer og Haandbøger, eller enkelte mere specielle Kilder af saa mistænkelig og uauthentisk Natur, som de saakaldte „Authentische Aufklärungen“ over Struense og Brandt, eller de upaalidelige Falkenstioldtske Memoirer. — Vi kunne her ei gaae ind paa det kritiske Indhold af Dr. Paludan-Müllers „Bemærkninger“; men vi maa anbefale deres, og de øvrige tre Smaafristers Læsning til Enhver, som ikke allerede kiender dem, og som ønsker sig en tydelig Forestilling og klar Overbevisning om, paa hvilket ufuldkomment Standpunkt Historien om

det saakaldte „Guldsbergste Ministerium“, og Mueligheden af en upartist og fuldstændig Bedømmelse af hans offentlige Liv, og hans Charakter som Statsmand, befinde sig. Hr. Mloug's Exempel maa være advarende for Enhver, som det atter maatte falde ind, for tidligt at kalde den længe og tidt nok à la Schloffer behandlede Statssecretair ind for en Domstol, som endnu er langt borte fra Historiens Høiesteret eller „Weltgericht.“

-
32. *Om Aristokrat-Fordömandet i Svenska Historien, jemnte Granskning af tvenne Blad i Prof. Geijer's trenne Forelæsninger, af And. Fryxell. Upsala 1845. 60 S. 8.*

Det er et af de mærkeligste historiske Smaa skrifter, den svenske Literatur i de seneste Aar har frembragt, som vi her indtil videre i saa Linier omtale. Det kan ikke andet end vække Dpmærksomhed, naar den mest populære og maaskee mest læste — ligesom paa en vis Maade den mest eiendommelige — af Sverriges Historie-skrivere første Gang griber den polemiske Pen til Forsvar for den svenske Adels. Vi maae forudsætte, at hans historiske Sandhedskærlighed og Retfærdighedsfølelse i betydelig Grad er bleven faaret, for at bringe ham til et Foretagende af den Natur. — Fryxell er allermindst ubekiendt med, hvor let aura popularis dreier sig og forsvinder for dens (i det mindste i Phantasten) lyffelige Bestidder, inden han veed af det; eller hvormeget han sætter paa Spil af denne loffende, luftige Substant, ved i vore Dage at tale Adelsstandens Sag. At han forsvarer den mod en saa vaabenstærk, ved saa mange og udmærkede Fortienester af den historiske Videnskab og andre Grene af sit Fædrelands Literatur berømt, og i sin Navkundighed befæstet Forfatter, som Prof. Geijer: forøger Skriftets litteraire Interesse, og hæver det ridderlige Forsvar for Ridderstanden i Sverrige end mere over Personlighedens eller Egoismens Hverdagssphære. Den værdige Maade, hvorpaa Fryxell (S. 57. 58) med mandig